

МІНЕРАЛОГ ВОЛОДИМИР ПАВЛИШИН
(до 70-річчя від дня народження)

3 січня 2010 р. виповнюється 70 років доктору геолого-мінералогічних наук Володимирі Івановичу Павлишину — відомому мінералогу, професору кафедри мінералогії, геохімії та петрографії Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академіку АН Вищої школи України, Заслуженому діячеві науки і техніки України, почесному президенту Українського мінералогічного товариства.

Володимир Павлишин — один із лідерів сучасної мінералогічної науки. Глибокі енциклопедичні знання і широта наукових інтересів, спрямовані на примноження слави і збереження традицій мінералогічної школи в Україні, забезпечили йому заслужене визнання і пошану. Кристалографія, кристалохімія, фізика мінералів, гемологія, систематична, регіональна, генетична, екологічна мінералогія, історія науки — до розвитку всіх цих напрямів приклав зусилля Володимир Іванович, у кожному з них є його внесок.

Ювіляр народився у с. Зашковичі Львівської обл., середню школу закінчив у 1955 р. в м. Журавно тієї ж області й одразу вступив до Львівського державного університету імені Івана Франка на геологічний факультет. Виняткову відданість обраній ним спеціаль-

ності, глибокі професійні знання та широкий світогляд природодослідника Володимир Іванович успадкував протягом навчання (1955—1960) від своїх знаменитих учителів — Є.К. Лазаренка, В.С. Соболева, Г.Л. Піотровського, М.М. Сливка, О.І. Матковського, А.А. Ясинської, О.В. В'ялова, Д.Й. Горжевського. У цьому ж славному університеті під науковим керівництвом Є.К. Лазаренка Володимир Павлишин успішно закінчив аспірантуру при кафедрі мінералогії і в 26 років став кандидатом геолого-мінералогічних наук, захистивши дисертацію "Дослідження магнетитно-залізистих і літєво-залізистих слюд України". Схильність до дослідницької роботи він проявив з перших років навчання. У майбутньому добра третина його однокурсників захистила кандидатські та докторські дисертації, але він, наймолодший за віком на курсі, був першим.

Талант Володимира Івановича — дослідника, вихователя і педагога, організатора і популяризатора науки — найповніше розкрився в київський період його діяльності. З 1970 р. він обіймає посаду старшого наукового співробітника відділу регіональної та генетичної мінералогії, на чолі якого був Євген Костянтинович Лазаренко, спочатку в Інституті геологічних наук АН УРСР, а з 1972 р. — в Інституті геохімії та фізики мінералів (нині Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М.П. Семененка) НАН України. З 1991 р. і впродовж 10 років В. Павлишин вже сам очолював цей відділ.

У Києві основна увага вченого спрямовується на вивчення мінералогії надр України, результати якого вкрай необхідні для розширення і зміцнення сировинного потенціалу нашої держави. У цьому переконують його друковані праці: Володимир Іванович є автором або співавтором понад 500 праць, у тому

числі 25 наукових монографій, посібників, підручників. Серед колективних робіт вирізняються монографії з мінералогії камерних пегматитів Волині (1973), Донецького (1975) та Криворізького (1977) басейнів, Приазов'я; "Природные кристаллы Украины" (1990); "Стан і перспективи розвитку регіонально-мінералогічних досліджень в Україні" (1998); довідник "Минералы Украины" (1990); "Типоморфизм и поисково-оценочное значение пирита" (2004) тощо. Вагомість його особистого внеску в створення цих фундаментальних праць важко переоцінити.

Проблема типоморфізму мінералів, що впродовж тривалого часу посіла провідне місце в його науковій діяльності і якій він присвятив велику кількість своїх праць, згодом переросла в докторську дисертацію "Типоморфизм кварца, слюд и полевых шпатов" (Ленінград, 1980), видану в 1983 р. у вигляді наукової монографії. Поглиблена розробка цієї актуальної теми була тісно пов'язана з потребами геологічної служби республіки, з ефективним використанням мінералогічної інформації в геологорозвідувальній практиці (пошукова мінералогія). Володимир Іванович не обійшов увагою також питання онтогенії мінералів, які й досі не покидають вченого. Знакова праця "Онтогенический метод в минералогии", написана у співавторстві з М.П. Юшкіним та В.І. Поповим, вийшла друком у 1988 р.

Гострі проблеми навколишнього середовища, спричинені гірничотехнічною діяльністю в Україні, яка має найбрудніше в Європі довкілля, спонукали В. Павлишина до наукових пошуків у галузі екологічної мінералогії, які завершилися публікацією в 2003 р. наукової монографії "Екологічна мінералогія України" (співавтор С.О. Довгий) і невеликої, але змістовної книги "Людина і камінь" (2005). Чимало зусиль доклав і нині докладає вчений для підготовки до друку та видання довідникових наукових праць — путівників, енциклопедій, словників. Більшість з них стали підручними книгами геологів і гірників.

Не можна не відзначити внеску професора В. Павлишина в мінералогічну історіографію. Він збагатив наші знання про шляхи розвитку наукових напрямків і мінералогічних шкіл в Україні, поглибив розуміння внеску у розвиток вітчизняної та світової мінералогії таких корифеїв науки, як Є.К. Лазаренко, М.В. Бе-

лов, О.С. Поваренних, В.С. Соболев, Д.П. Григор'єв, І.І. Шафрановський, Г.Л. Піотровський, М.П. Юшкін, М.П. Семененко, М.М. Сливко, П.В. Зарицький та ін.

Постійний інтерес Володимира Івановича до історії мінералогічних досліджень тісно переплітається з його успіхами в популяризаторській діяльності. Він написав чимало нарисів про мінерали та їх утворення в природі, про коштовне каміння, унікальні кристали з родовищ України тощо. Таке прагнення до розширення кола аматорів та знавців мінералів і до підвищення рівня професійних мінералогічних знань органічно пов'язане із зусиллями вченого щодо організації та проведення різного рівня нарад з актуальних питань сучасної мінералогії — мінералогічної кристалографії, пошукової мінералогії, біомінералогії, викладання геологічних дисциплін тощо. В. Павлишин був активним організатором багатьох українських конференцій і з'їздів, його ім'я значиться серед організаторів 27-ї сесії Міжнародного геологічного конгресу, XV з'їзду Міжнародної мінералогічної асоціації тощо. Закономірним визнанням організаторських здібностей стало обрання В. Павлишина президентом Українського мінералогічного товариства (УМТ) на два терміни поспіль (1991—2001). У час свого президентства він реалізував давнішу мрію мінералогів України — впровадив УМТ під дах Європейського мінералогічного союзу і Міжнародної мінералогічної асоціації.

У багатогранній науково-педагогічній діяльності Володимира Івановича особливого, а з 2001 р. основного значення (саме з цього року й донині його основним місцем роботи став Київський національний університет імені Тараса Шевченка) набуває підготовка бакалаврів, спеціалістів і магістрів з геології. З 1988 р. у ранзі професора мінералогії він викладає улюблену дисципліну на геологічному факультеті університету. Поєднання досвіду вченого і педагога надихнуло Володимира Івановича до створення на сучасному науковому рівні навчальних посібників: "Основные понятия минералогии" (1990), "Вступ до мінералогії" (1997), "Основи кристалохімії мінералів" (1998), "Основи морфології та анатомії мінералів" (2000). Популярним став виданий у 2003 р. оригінальний підручник "Генезис мінералів" (співавтори О.І. Матковський, С.О. Довгий), друге видання якого здійснено в 2007 р.

Наступного року побачили світ нові праці професора: також оригінальний і змістовний, високо оцінений фахівцями, підручник "Мінералогія" (Ч. 1, співавтор С.О. Довгий) і дуже потрібний підручник "Основи мінералогії України" (співавтори О.І. Матковський і О.Є. Сливко). Ці книги, без сумніву, займуть належне місце у підготовці геологів і мінералогів в українських вищих навчальних закладах.

Останнім часом В. Павлишин повертається до однієї з найулюбленіших тем — мінералогії та геології камерних пегматитів Волині — і видає, передусім для західного читача, оновлений варіант книги "Mineralogy of the Volynian chamber pegmatites, Ukraine", 2007 (співавтор С.О. Довгий). Побачив світ також російськомовний варіант. У поточному році вийшла друком ще одна монографія за його участю (співавтори І.В. Квасниця і Я.О. Косовський) — "Самородна мідь України" як відповідь на кричущу проблему дефіциту в Україні цього металу.

Нині професор В. Павлишин переймається підготовкою до друку фундаментальної "Мінералогічної енциклопедії України", нового видання підручника "Мінералогія", вдосконалення і втілення в життя наукових засад розширення мінерально-сировинної бази України і раціонального використання її мінеральних ресурсів.

Багато сил, творчої енергії та великого наукового і редакторського досвіду віддає Володимир Павлишин "Мінералогічному журналу" з дня його заснування у 1979 р. як відповідальний секретар редколегії, науковий редактор, а з 1995 р. — заступник головного редактора. Чесно кажучи, важко уявити функціонування цього наукового часопису без Володимира Івановича. Прізвище В. Павлишина також бачимо серед членів редколегії таких відомих періодичних видань, як "Мінералогічний збірник", "Коштовне та декоративне каміння", "Записки Українського мінералогічного товариства", "Вісник КНУ".

Володимир Павлишин — людина, наділена всебічними талантами. Науковець, педагог,

публіцист, художник, менеджер. Картини і портрети, написані ним власноруч, прикрашають кабінети багатьох його друзів як подарунки. Він сам пише підручники і популярні монографії, вишукує джерела фінансування для друку, влаштовуючи чисельні презентації, успішно пропагує друквану продукцію.

Заслуги В. Павлишина в розвитку мінералогії засвідчені такими відзнаками: Республіканською комсомольською премією імені М. Островського в галузі науки, техніки та виробництва (1974), срібним дипломом 27-го Міжнародного геологічного конгресу (1984), дипломом Всесоюзного мінералогічного товариства за кращу науково-популярну книгу (1992), медаллю В.І. Лучицького (1999), срібним нагрудним значком Співки геологів України (2001), медаллю імені академіка Є.К. Лазаренка (2005), медаллю "Петро Могила" МОН України (2007), знаком "Відмінник освіти України" МОН України (2009). Цілком закономірним було його обрання почесним президентом УМТ на VII з'їзді товариства. У 2006 р. В. Павлишину присуджено почесне звання Заслужений діяч науки і техніки України. За вагомий внесок у розвиток мінералогії Світова мінералогічна організація присудила професору престижну міжнародну нагороду "Award Prize" (2004).

Як людину Володимира Івановича характеризує доброзичливість і стриманість, обов'язковість і пунктуальність, широка ерудиція, азарт колекціонування, порядність, уміння товаришувати й підтримувати міцну дружбу з багатьма протягом довгих років життя. Всі, хто хоч трохи знайомий з Володимиром Івановичем, знають, що він ніколи не пасував перед труднощами і не відступав від задуманого. Так завжди: задумав — виконав. Такий у нього стиль життя.

Редколегія та редакція "Мінералогічного журналу", його друзі й колеги широко вітають невтомного трудівника Володимира Івановича з цим славним ювілеєм і зичать йому подальшої творчої активності, нових досягнень у мінералогічній науці, здійснення всіх його задумів і планів, міцного здоров'я.